

Антикризова політика держави та інвестиційна привабливість України

В статті розглядається деякі антикризові кроки уряду та НБУ та їх вплив на інвестиційну привабливість економіки України.

Ключові слова: інвестиційний клімат, антикризова політика уряду, курсова політика НБУ.

В статье рассматриваются некоторые антикризисные шаги правительства и НБУ и их влияние на инвестиционную привлекательность экономики Украины.

Ключевые слова: инвестиционный климат, антикризисная политика правительства, курсовая политика НБУ.

Some of the anti-crisis steps of the Government and National Bank of Ukraine and their impact on the investment attractiveness of the economics are researched in the given article.

Keywords: investment climate anti-crisis policy of the Government exchange rate policy of National Bank of Ukraine

Постановка проблеми. Інвестиційний клімат України за всі роки незалежності характеризувався як несприятливий. Фінансово-економічна криза значно погіршила інвестиційний клімат в багатьох країнах, що стало однією з причин зменшення обсягів інвестицій. Антикризова політика в Україні у 2008-2009 рр. призвела до значного погіршення ситуації в економіці і, відповідно, до погіршення інвестиційного клімату в країні.

Аналіз актуальних досліджень. Дослідженню проблем інвестиційного клімату в країнах з перехідною економікою присвячені роботи українських і іноземних науковців: Ю.Макогона, І.Малого, О.Гаврилюка, І.Бланка, Ю.Юданова, А.Зіденберга, Л.Хоффмана та ін. Разом з тим динамічність змін в світовій економіці, зміни в економічній політиці України роблять актуальними подальші дослідження інвестиційного клімату.

Мета статті. Метою статті є аналіз окремих заходів уряду та НБУ з протидії кризі в 2008-2009 рр. та їх вплив на інвестиційний клімат в Україні.

Виклад основного матеріалу. До початку кризи, за класифікацією Світового банку, яка діяла до липня 2008 р. Україна була віднесена до країн з доходами, нижчими за середній рівень. За індексом економічної свободи у 2008 р. наша країна посіла 133 місце серед 157 країн і віднесена до переважно економічно невеликих. За більшістю показників позиції України є нижчими ніж середні

показники країн світу та Європи: існують проблеми свободи підприємництва, інвестицій, захисту прав власності, свободи від корупції та ін.[5;С.79]

Криза, яка досягла України восени 2008 р. призвела до економічного спаду, зменшення експорту, доходів та ін. Привабливість економіки для інвесторів значно зменшилась. Така ситуація з економічною динамікою багато в чому пояснюється діями НБУ та уряду:

- нерозуміння вищезазначеними державними структурами різниці у причинах виникнення кризи у США,ЄС з одного боку та України з іншого. У США та ЄС іпотечна криза зменшила обсяги споживання і виробництва, що спричинило економічну кризу. Природа кризи в Україні інша. Економічний спад в країнах- імпортерах української продукції призвів до зменшення українського експорту,що стало поштовхом для розвитку внутрішньої економічної кризи: в експортному секторі впали доходи, заробітна плата, розрахунки з постачальниками. Зменшення, затримка з виплатою заробітної плати призвели до зменшення внутрішнього ринку, що вплинуло на обсяги внутрішнього виробництва, торгівлі, призвело до зменшення прибутку, виникнення соціальних та бюджетних проблем. Однак, НБУ і уряд, здається, вирішили, що причини виникнення кризи в США,ЄС та Україні однакові і відповіли збільшенням ліквідності і стабілізацією валютного курсу. Як наслідок, утримання завищеного курсу гривні сприяло подальшому падінню ділової активності, відпливу капіталу з країни, додатковій девальвації гривні;

- орієнтація НБУ на утримання стабільного курсу гривні. НБУ стримуючи девальвацію міжбанківського курсу гривні, витративши на це значну частку валютних резервів, спричинив спочатку експортну а потім і економічну кризу. Так за січень- квітень 2009 р. порівняно з відповідним періодом 2008р. експорт впав на 41,1 %.Промислове виробництво за січень – травень 2009р. порівняно з відповідним періодом 2008р.зменшилося на 31,9%.[4;С.33]

- незалежність НБУ в розподілі фінансових ресурсів в країні. За даними, які наводить Ю.Полунєєв, голова тимчасової слідчої комісії Верховної Ради з перевірки діяльності НБУ, фінансові ресурси для допомоги банкам розподілялись непрозоро, «відкати» банків становили 5-7%.[2]. Як наслідок - активізація валютних спекуляцій, тому що лише НБУ знає як поведе себе курс гривні і високі темпи інфляції. Наслідки для інвестиційної привабливості економіки є очевидними;

- отримання кредитів МВФ з метою фінансової стабілізації і підвищення упевненості інвесторів. На наше глибоке переконання економіка України є інвестиційно непривабливою, неплатоспроможною у порівнянні з іншими країнами світу, також інвестори в умовах обмеженої ліквідності інвестують дуже обережно. Тому такі дії уряду не допоможуть підвищити інвестиційну привабливість економіки, а лише збільшать зовнішній борг. Україні необхідний працюючий реальний сектор економіки, збільшення експорту та ін. За умови існування фундаментальних, а не спекулятивних факторів девальвації гривні підтримання курсу гривні за рахунок коштів МВФ є шкідливим, оскільки пригнічує ділову, експортну активність;

- неефективність, непередбачуваність, непрозорість дій Кабінету Міністрів України. За критерієм ефективності влади уряд у 2009 році отримав одну із найнижчих оцінок: 56 місце серед 57 країн світу у рейтингу Міжнародного інституту розвитку менеджменту (Лозанна, Швейцарія).[3;С.28] Експерти відмічають відсутність антикризової політики, дії уряду не можна назвати системними та послідовними. Непродумані, популістські заходи часто не найкращим чином впливають на ситуацію в економіці та бюджетній сфері що разом із непрозорістю посилюють невпевненість інвесторів в майбутньому;

- спроби обмеження імпорту для покращення стану платіжного балансу. По-перше, обмеження імпорту у недиверсифікованій економіці де імпорт не може бути заміненим національним виробництвом є економічно безпідставним. До того ж девальвація гривні дала значні конкурентні переваги національному виробництву. По-друге, високе мито означає обмеження споживання імпортованих товарів, які, здебільшого, не можуть вироблятися в Україні. Як наслідок, зниження соціальних стандартів, скорочення податків від імпорту. Ці дії, також, призвели до погіршення інвестиційного клімату: значні обсяги імпорту є показником місткості, перспективності національного ринку, що є мотивом для іноземного інвестування. Обмеження імпорту ці мотиви зменшує.

Враховуючи вищезазначені недоліки антикризової політики для покращення інвестиційного клімату необхідно здійснити наступні кроки:

- в економічній площині заходи НБУ та уряду повинні бути спрямовані на курсове регулювання з метою стимулювання експорту, контроль за рівнем інфляції, санацію банківської системи;

- законодавчо врегулювати роль НБУ. Незалежність центрального банку – досягнення розвинених країн з чітко визначеними функціями та ефективним суспільним контролем, про що в Україні можна лише мріяти. В Україні роль НБУ така, що він за своїм значенням навіть переважає вплив уряду. Якщо НБУ своїми діями регулює вартість грошей, активів, валютний курс, і, як наслідок, інвестиційний клімат то його незалежність в сучасній українській економіці може бути відносною. З цього випливає, що уряд, який за законодавством, реалізує економічну політику держави повинен впливати на НБУ доти, поки економічна диверсифікація економіки зможуть вирішити проблему курсової стабільності гривні;

- законодавче врегулювання діяльності Кабінету Міністрів України, зокрема в питанні надання пільг окремим підприємствам і галузям. Досвід надання пільг в Україні свідчить про неефективність, шкідливість цих заходів для інших галузей промисловості. Як приклад, можна привести металургійну галузь, де надання пільг не сприяло технологічній модернізації підприємств;[1; С.8,18]

- робота із системного поліпшення інвестиційного клімату: необхідним є вдосконалення законодавства з питань регулювання іноземних інвестицій. Доцільним є чітке визначення зобов'язань іноземного інвестора перед державою та трудовим колективом, необхідним є врегулювання руху спекулятивних короткострокових інвестицій та ін.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Розглянуті у статті антикризові заходи НБУ та уряду негативно вплинули на стан економіки і

інвестиційний клімат в Україні: відбулося значне скорочення обсягів національного виробництва та експорту, споживчого попиту, імпорту, збільшення темпів інфляції, відбувся вплив капіталу з країни та ін. За таких характеристик інвестиційного клімату важко сподіватися на залучення значних обсягів інвестицій у т.ч. і іноземних, оскільки ніхто на вкладатиме кошти не знаючи відповідь стосовно норми прибутку і строків окупності.

Враховуючи важливість інвестицій для розвитку економіки України і недоліки вітчизняного інвестиційного клімату дослідження проблем формування інвестиційного клімату є вкрай важливим. Виявлення помилок і недоліків дозволить Україні підвищити інвестиційну привабливість і отримати важливі ресурси для прискореного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Горбач Д.ЗадWORKи.//Бізнес.-2010.-№17.-с.16-18.
- 2.Лямець С., Ляшенко С. Юрій Полунєєв:»Відкати за рефінансування становили 5-7%»//Економічна правда 5.03.2009.www.epravda.com.ua/publications/
- 3.Макогон.Ю.Стратегия выхода экономики Украины из кризиса//Економіст.-2009.-№6.-с.28-32.
- 4.Олефір В. Перспективи світової економіки// Економіст.-2009.-№6.-с.33-35.
- 5.Панфілова Т. Україна в глобальному торговельному та інвестиційному середовищі.// Економіка України.-2009.-№6.-с.75-84.